

veac nou

ORGAN AL CONSILIULUI GENERAL A.R.L.U.S.

12 pagini - 1 leu

In paginile 6-7:

**SE POATE
ÎNLĂTURA
NECUNOScutUL
DIN
CĂSĂTORIE ?**

DIN SUMAR :

- Automat pentru sondarea opiniei publice
- De la pronosticarea furtunilor la case cu sute de etaje • Și acum, diamante din gaze?
- Uriașii de piatră din Insula Paștelui • Comportamentul alimentar • Pagina de umor

36

ANUL XXVIII

8 SEPTEMBRIE 1972

(1434)

Săptămîna trecută am văzut acționind microbii în chimie, în mine, în farmacologie. Dar posibilitățile lor sînt mult mai vaste.

Acum îi vom urmări în alte ipostaze și cu alte funcții — de purificatori ai reziduurilor, în construcții, în producerea

de energie electrică. Adică tot atîtea tărîmuri de activitate în care deocamdată microbii s-au dovedit a fi auxiliari de preț ai omului.

Spunem deocamdată deoarece perspectivele care încep să se întrevadă par a vesti o lume fermecată.

Documentar

Prieteni noștri, microbii! (II)

Microorganismele au fost de cînd există Pămîntul principalii agenți sanitari. Astăzi, însă, acest mod de autoepurare nu mai poate face față cantităților sporite de reziduuri industriale și noilor substanțe chimice. Dar să se fi epuizat oare cu adevărat posibilitățile potențiale ale invizibilelor făpturi?

Studii recente au arătat că și de astăzi dată soluția o dau microbii. Să ne oprim, pentru exemplificare, la un caz foarte dificil, acela al substanțelor toxice sedimentate în sol. Știința n-a putut descoperi încă un procedeu de înlăturare a lor, iar natura necunoscîndu-le — dată fiind existența lor recentă — nu le poate neutraliza. În ultima vreme a început totuși să se întrezărească o porțiță de ieșire din acest impas. Căci s-a aflat că microorganismele din sol pot să-și modifice în așa fel metabolismul invizibilului lor organism, încît să descompună și să prelucereze chiar substanțe sintetice necunoscute în natură. Cînd a fost anunțată pentru prima oară, descoperirea a apărut aproape incredibilă. Acum, însă, în multe țări se fac cercetări asidue asupra descompunerii în sol a substanțelor toxice, precum și pentru obținerea unor culturi de microbi foarte activi care să faciliteze această descompunere.

Bacterii împotriva gazelor de eșapament

În felul acesta, printre multele specii de microbi au fost descoperite, de pildă, unii foarte potriviți pentru purificarea aerului. În Japonia a fost descoperită chiar o substanță de origine bacteriană care permite micșorarea gradului de poluare a atmosferei cu gaze de eșapament.

Dintre reziduurile menajere cele mai preocupante sînt masele plastice, intrucît nu se descompun de la sine și nici nu pot fi distruse ușor. Dar într-un laborator din Anglia au fost obținute patru tipuri de microorganisme care transformă peliculele de policlorură de vinil în carbon. Iar într-un institut de microbiologie din S.U.A. a fost crescută o specie de microorganisme, cu un apetit extraordinar, care consumă aproape toate felurile de mase plastice. Specialiștii speră că aceste bacterii vor rezolva, în sfîrșit, problema depozitelor de gunoaie gemînd de tot felul de ambalaje și obiecte din mase plastice. Cercetătorii suedezi pun la punct o metodă originală de distrugere a ambalajelor din masă plastică: cresc un fel de bacterii care, introduse în masele plastice în cursul fabricării lor, duc o viață latentă atîta timp cît ambalajul este util, devenind în schimb active și consumîndu-l după ce a fost aruncat.

Apele sînt de cele mai multe ori degradate de țîței. Specialiștii din toată lumea caută, de aceea, cu înfrigurare un mijloc de combatere a acestui inamic. Pînă în momentul de față în U.R.S.S. au fost descoperite 37 de specii de microbi consumatori de țîței. Strămutați în laborator unde li s-a servit un „meniu” pe bază de păcură, țîței și motorină, ei au început să se dezvolte vertiginos. Peste puțin timp vor fi din nou transferați, de astă dată în tancuri petroliere unde, supravegheați de specialiști, vor „spăla” resturi de petrol din interiorul acestor uriașe rezervoare. Cercetări similare se fac și în S.U.A.

Dar să ne mai întoarcem o dată la microorganismele din mine. Am văzut mai înainte că e aproape imposibil de descoperit vreă substanță — sintetică sau naturală — care să opună rezistență bacteriilor. Pînă nu de mult numai aurul rămăsese pentru ele o „cetate inexpugnabilă”. Recent, însă, a căzut și această redută. Pe malul rîului Ivra din Senegal există o celebră movilă auriferă. Zăcămintul n-are importanță industrială, intrucît particulele de minereu aurifer nu sînt mai mari de un micron și pe deasupra au și o concen-

trație extrem de mică. Numai localnicii continuă să sape și să spele pămîntul obținînd, în schimbul unei munci de Sisif, cantități infime de praf galben. Chiar în aceste condiții primitive de exploatare, ar fi fost firesc ca micul zăcămint să sece în cîteva decenii. Dar movila n-a dispărut și nici nu și-a schimbat măcar înfățișarea. S-ar zice că o forță invizibilă o reface necontenit. Această ipoteză a fost exprimată mai întîi de directorul Biroului de explorări geologice din Dakar. Experiențele făcute pentru confirmarea sau infirmarea ei s-au soldat cu descoperirea unor microbi care dizolvă într-adevăr aurul și-l concentrează în

miliarde de tone de aur. Aceste incomensurabile bogății sînt însă greu accesibile din cauza concentrației lor infime. Dar, pentru microorganisme, această împrejurare nu este o piedică. Căci se știe că unele bacterii construiesc în ocean adevărate insule, precipitînd din apa de mare săruri de magneziu și calciu. Alte organisme sînt „specializate” în acumularea de cesiu, de elemente radioactive și alte substanțe. E adevărat că nu s-a putut afla încă cum concentrează ele cesiul, care se găsește în apă în cantități extrem de mici, dar nu încapă nici o îndoială că nu va trece mult timp și în mări și oceane vor apărea plantații subacvati-

bile surse de curent pot funcționa oriunde și cu orice fel de „combustibil”. Se pot obține chiar bioelemente care să aibă nevoie pentru reîncărcare doar de lumina Soarelui și de unele săruri.

Elementele biochimice funcționează de pe acum în geamandurile de mare, în hidrolocatoare, faruri, adică acolo unde e nevoie de surse de curent autonome, cu funcționarea îndelungată și nu prea puternice. În aceste cazuri ele concurează chiar bateriile atomice. În unele țări se elaborează și bicelemente pentru Cosmos.

Deocamdată totuși, universul microorganismelor e mai puțin studiat decît lumea animalelor și plantelor. Micro-

biologii cunosc, poate, abia a zecea parte din speciile de microorganisme existente pe sol și în apă. Încît se poate spune că acțiunea de descoperire a bacteriilor utile, care să poată lucra pentru om, se află încă într-un stadiu incipient. Specialiștii vor trebui să descopere și să studieze sute de noi specii, pe care pînă acum nu le-au putut descoperi în mediile nutritive folosite încă de pe vremea lui Pasteur și Koch. Cea mai importantă problemă a viitorului apropiat va fi desigur găsirea unor „specii domestice” cu o activitate foarte intensă. Și într-adevăr pentru următorii ani se anunță o vastă acțiune de „domesticire” a microbilor și de creare a unor noi culturi, după procedeul mutațiilor și hibridării. Ele ar urma să întreacă de sute de ori, în

eficacitate și productivitate, rudele lor „sălbatică”, îndeplinind funcții pe care nu le posedă nici una din speciile de microbi naturali. Mai mult, se speră că știința va putea crea chiar metode de obținere a microbilor la comandă.

Scriitorii de literatură științifico-fantastică au întrevăzut mai de mult o asemenea posibilitate. Dar acum ea începe să fie luată în considerare și de savanți, care dezbate posibilitatea realizării în Cosmos a unor „civilizații netehnice”, „biologice” de pildă, în care producția să fie realizată nu de mașini și automate, ci de făpturi vii dirijate și create artificial.

Izot Litinețki

documenta.

documentar docume

mentar documentar du

documentar document

mentar documentar docu

mentar documentar docu

mentar documentar docu

mentar documentar docu

mentar documentar docu

mentar documentar docu

mentar documentar docu

mentar documentar docu

mentar documentar docu

mentar documentar docu

mentar documentar docu

mentar documentar docu

mentar documentar docu

mentar documentar docu

Rezultate impresionante ale unei activități invizibile

rocă. Specialiștii n-au putut afla încă cum acționează microorganismele asupra aurului, dar procedeul a și fost brevetat. Dacă experiențele care se fac acum la scară industrială vor decurge la fel de satisfăcător ca acelea din laborator, microbii vor putea fi utilizați deci și la exploatarea zăcămintelor aurifere, în același mod în care, în Ontario, se obțin lunar, grație bacteriilor, circa cinci tone de oxid de uraniu. După un procedeu similar se procedează, de altfel, acum și la extragerea cuprului, fierului, manganului, zincului, moliibdenui, cromului etc.

Nu va mai exista țîței „mort”!

Dar bacteriile pot extrage nu numai metale, ci și țîței. Se știe mai de mult că în unele zăcăminte de țîței gazele s-au format datorită activității microbilor. Această constatare a dat naștere și ideii de a utiliza activitatea microbilor la extragerea petrolului „mort”, care nu poate fi adus la suprafață prin nici o altă metodă. Plasînd în straturile petrolifere o anumite specie de microbi, din țîțeiul aflat acolo s-a putut forma metan, hidrogen, azot și bioxid de carbon. Pe măsură ce gazele se acumulează, creștea și presiunea lor; pe de altă parte, dizolvîndu-se în țîței ele îi micșorau viscozitatea. Astfel, „înviat”, țîțeiul putea fi extras ușor.

Altă sferă de activitate a microbilor este oceanul. Mările și oceanele sînt un uriaș depozit de substanțe necesare omului, un fel de „inimă economică” a planetei. După calcule incomplete, în oceanul mondial ar exista circa zece

ce de bacterii care vor extrage pentru om toate substanțele de care are nevoie, începînd cu magneziul și sfîrșind cu apa grea.

Perspectivele de utilizare a microorganismelor sînt, însă, atît de vaste, încît nu le-am putea trece pe toate în revistă. Să ne mărginim de aceea numai la cele așa zise strategice.

În unele regiuni solul are o densitate mică, ceea ce face ca apa să se filtreze prin el, să formeze mlaștini și să nu permită amenajarea de bazine de apă. Bacteriile anaerobe formează pe fundul mlaștinilor un strat impermeabil pentru apă. Această constatare a sugerat colaboratorilor Institutului de cercetări hidrotehnice și îmbunătățiri funciare din R.S.S. Gruzină ideea de a folosi bacteriile anaerobe spre a crea paturi rezistente pentru rezervoarele de apă artificială. Procedeul s-a dovedit eficient și accesibil. El constă din îndepărtarea, cu buldozerul, a unui strat de pămînt, apoi așternerea unui strat de paie, fin sau tulpini de porumb, deseuri bogate în celuloză, și acoperirea din nou cu pămînt. Străbătînd stratul de pămînt și pătrunzînd în cel de celuloză, apa ajută la dezvoltarea în el a bacteriilor anaerobe care, schimbînd structura solului, creează un strat de pămînt practic impermeabil pentru apă.

În sfîrșit, cîteva cuvinte despre bacteriile energeticieni. Încercările de a crea bioelemente în care bacteriile să provoace reacții capabile să furnizeze curent nu sînt de fapt noi. Dar la sfîrșitul secolului trecut, cînd s-au făcut primele tentative, bioelementele n-au dobîndit succese. Acum, însă, ele sînt utilizate pe scară largă atît pe Pămînt, cît și în Cosmos. Tot secretul stă în asigurarea hranei corespunzătoare diverselor tipuri de bioelemente: frunze, iarbă, rumeguș, suc de nuci de cocos... Cu alte cuvinte aceste foarte convena-

CAUZA PĂCII ȘI A COLABORĂRII ÎNTRE NAȚIUNI

Țara noastră participă activ la toate evenimentele importante care au loc în lume, militând cu consecvență pentru o politică de colaborare între toate statele, pentru crearea unui climat de pace pe întreg globul. Această politică, care a dobândit o largă audiență și o autentică apreciere internațională, se remarcă prin principialitatea care stă la baza ei, prin realismul, caracterul ei profund constructiv, prin dinamismul și spiritul de inițiativă care o caracterizează. Ea corespunde atât cu aspirațiile poporului nostru de a-și consacra eforturile făuririi unei vieți fericite, cât și cauzei generale a prieteniei și colaborării între popoare și de aceea a adus și aduce poporului nostru noi și noi prieteni pe toate meridianele globului.

Linile directoare stabilite de Congresul al X-lea al partidului pentru dezvoltarea activității de politică externă a țării noastre și raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a P.C.R. au analizat profund mutațiile survenite în viața publică internațională în ultima perioadă și cuprind un vast ansamblu de idei, soluții și propuneri care se inspiră din imperativele

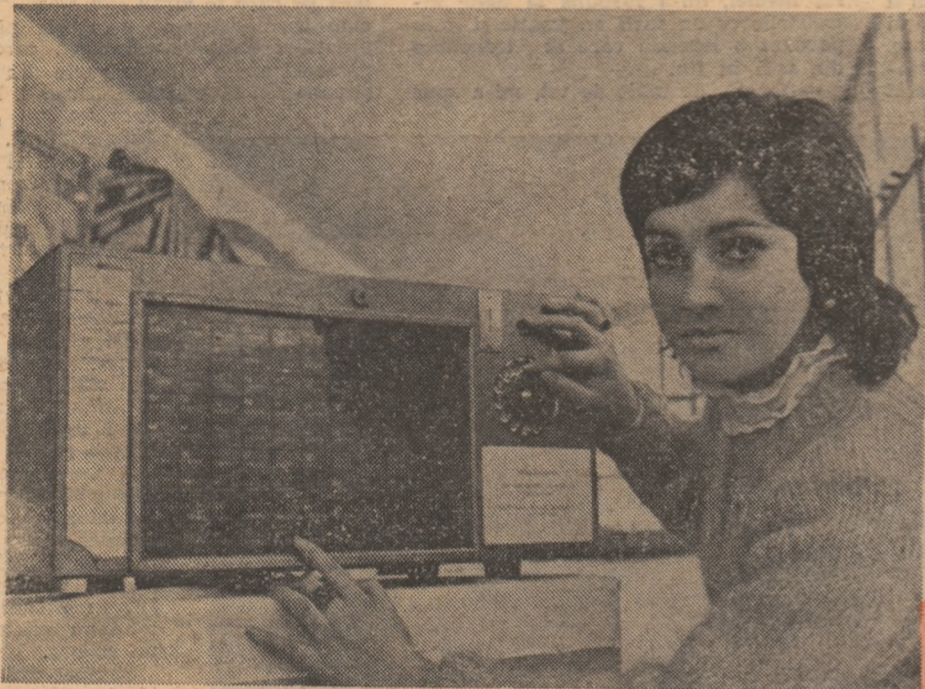
cele mai stringente ale asigurării păcii și securității și este menit să contribuie la realizarea de progrese efective în rezolvarea marilor probleme ale lumii de astăzi.

Marile probleme care preocupă astăzi omenirea nu pot fi soluționate într-adevăr decât cu participarea activă a tuturor țărilor și nu încapă nici o îndoială că în viitor această tendință se va accentua și mai mult. Metoda tratativilor și contactelor dintre state este un mijloc eficient pentru întărirea legalității internaționale, pentru perfecționarea sistemului de norme ce trebuie să guverneze relațiile dintre state.

Pe acest luminos fundal al unor continui eforturi în vederea promovării păcii și colaborării între națiuni se înscrie și documentul intitulat „Punctul de vedere al României cu privire la îndeplinirea Declarației O.N.U. asupra întăririi securității internaționale” publicat zilele trecute în ziare. Acest document reafirmă principiul — preconizat de Conferința Națională a P.C.R. — realizării unei înțelegeri sau declarații cu caracter universal, ca angajament comun sau ca declarații

separate, în care să-și găsească expresia normele de conduită și de acțiune în viața publică internațională. Printr-o asemenea înțelegere ar urma să fie ferm precizată, între altele, necesitatea respectării dreptului sacru al tuturor țărilor la o existență liberă, la suveranitate și independență, la pace și securitate, precum și dreptul fiecărei națiuni de a-și hotărî singură destinele.

Documentul expune limpede poziția țării noastre în toate problemele majore ale actualității și evocă în același timp metodele care ar permite găsirea unor soluții care să corespundă cu interesele comunității internaționale, ale tuturor popoarelor lumii. Aceste precizări conferă soluțiilor preconizate un caracter eficient, chemat să garanteze că măsurile de întărire a securității nu vor rămâne în stadiul de deziderat, ci vor găsi calea, necesară, a transpunerii lor în viață. În felul acesta, cea mai recentă inițiativă de politică externă a României socialiste se vădește a fi o nouă contribuție la perfecționarea sistemului de norme ale relațiilor internaționale, la cauza menținerii păcii și securității internaționale.

vă, dar practica a dovedit lipsa de eficacitate a acestei metode. În Uniunea Sovietică, o echipă de constructori de avioane, în strânsă colaborare cu cercetătorii ai Institutului de cercetări în tehnologia aviației, a reușit, totuși, să găsească o soluție problemei folosind elemente lipite și sudate.

Combinarea acestor două procedee tehnologice a permis obținerea unor asamblări de trei ori mai rezistente decât cele realizate prin nituire sau sudura prin puncte. Stratul de lipitură așternut între punctele de sudură repartizează tensiunile eliminând astfel concentrările primejdioase și, în același timp, face ca liniile de asamblare să devină absolut ermetice și inoxidabile. Pe de altă parte, operațiile au fost simplificate cu un procent cuprins între 50—100 %, iar reparațiile periodice ale fuselajului devin inutile.

Durata de funcționare a fuselajului unui aparat „AN-24” asupra căruia s-a aplicat această experiență s-a du-

„IAK-40” — unul din cele mai moderne tipuri de aparate ale aviației civile sovietice

blat chiar față de aceea a altor aparate. Rezultatul reprezintă o performanță mondială.

portante artere din Moscova i-a făcut semn unui tânăr care tocmai începuse să traverseze strada să revină pe trotuar. Tânărul „disprețuise” pasajul de pietoni și se pregătea să facă un slalom printre mașini, punându-le astfel la grea încercare.

Deși moscoviții îl condamnă cu severitate pe cei care se consideră „regei necoronat al străzii”, nesocotind pozițiile în vigoare, nu este mai puțin adevărat totuși că — la fel ca în multe alte metropole — 60 la sută din accidentele de circulație se produc din vina pietonilor indisciplinați.

În ultimele luni a început o acțiune energetică pentru apărarea vieții pietonilor, atât la Moscova cât și în alte câteva orașe mari. Vinovații din categoria tinerului amintit sînt trimiși la școală. În fiecare sîmbătă dimineață în sala mare a Muzeului politehnic din Noghina se întîlnesc, astfel, fără voia lor, toți pietonii „prinși asupra faptului” în cursul săptămîinii, pentru a asculta o conferință și a viziona cîteva filme despre consecințele neatenției și indiscipliniei. Cel care nu dă curs invitației primește, la locul de muncă, în plin colectiv, înștiințarea pentru plata unei amenzi de 10 ruble.

Principala funcție a Inspectoratului de stat pentru circulația auto nu este însă pedepsirea, ci educarea. Căci „Școala de sîmbătă” nu este decât o modalitate de influențare a pietonilor; mai există și altele. Astfel, pe străzile Moscovei pot fi văzute deseori „Volgile” galbene ale Inspectoratului, cu două difuzoare pe acoperiș. „Tovarăși! Fiți atenți! Săptămîna trecută s-au produs în capitala noastră 98 de accidente de circulație care au făcut 101 victime. În 18 accidente au fost avariate 30 de automobile” Trecătorii se opresc aproape involuntar, ascultă și, evident, cad pe gînduri.

Copiii primesc o educație „preventivă”. În mai toate grădinițele, educatoarele îl învață anumite reguli de circulație. Există apoi multe locuri amenajate pentru jocul de-a circulația, ca și orașele ale automobilelor, în care copiii pot învăța să conducă (cei mici de tot au la dispoziție automobile cu pedale). Militanții de 7—10 ani în uniformă reglementară își învață tovarășii de-o vîrstă cu ei că nu trebuie să transforme strada în teren de fotbal, pistă de alergări sau loc de conversație. În fine, în multe școli medii regulile de circulație au devenit obiect de studiu obligator.

I. D.

LA ORDINEA ZILEI

Automat pentru sondarea opiniei publice

Ce echipă va cuceri campionatul mondial de fotbal? Care vînzător dintr-un magazin universal lucrează mai bine? Ce profesii preferă absolvenții instituțiilor de învățămînt superior?

„Automatul pentru opinia publică”, prescurtat A.O.M. (în fotografia de mai sus), construit de Rafael Oganean de la Institutul de economie din Novosibirsk, poate răspunde la ast-

fel de întrebări și la multe altele.

A.O.M. poate înlocui perfect chestionarele în anchetele sociologice. El poate realiza circa 40 de anchete pe an, în timp ce un grup de cinci-șase sociologi nu poate efectua în același interval de timp mai mult de două-trei anchete.

Automatul este foarte ușor de minuit. După ce introduce în el o fișă specială, cel solicitat să-și spună părerea într-o problemă formează pe un disc cifrele care corespund cu codul ce exprimă opinia lui. La sfîrșitul anchetei aparatul indică frecvența răspunsurilor identice la întrebările asupra cărora a fost făcut sondajul de opinie.

CE SE DISCUTA

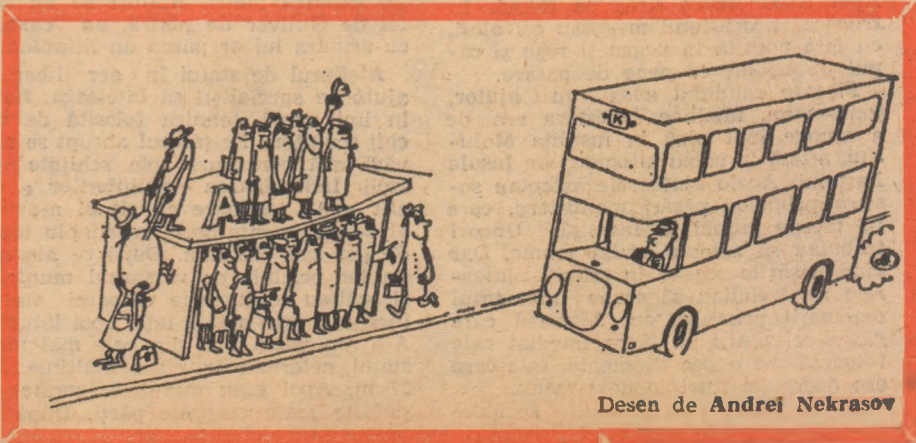
Avioanele pot fi lipite

Metoda nituirii este astăzi un proces demodat, neeconomic și puțin rentabil și care, uneori, exercită chiar un efect nociv asupra calității materialelor folosite. Practicarea a mii de deschideri în elementele componente ale unei nave aeriene, de pildă, duce pînă la urmă la concentrarea tensiunilor în anumite locuri care, se știe, influențează asupra anvergurii și fuselajului. În plus, niturile deteriorează caracteristicile aerodinamice ale aparatelor și nu permit ermetizarea completă a găurilor practice. Și totuși, pînă în ultimii ani în construcția de avioane niturile erau considerate indispensabile. Lucru firesc, de altfel, dacă ținem seama de faptul că fuselajul avioanelor este realizat din aliaje de aluminiu extrem de rezistente. Într-un număr de țări cu industria aeronautică foarte dezvoltată, constructorii de aeronave au făcut diverse tentative de a înlocui niturile prin sudu-

PROBLEME ȘI SOLUȚII

Disciplina pietonilor

Un fluierat a străpuns zgomotul obișnuit al străzii. Militanul care reglementa circulația la întretărirea a două im-

Desen de Andrei Nekrasov

URIAȘII DE PIATRĂ DIN INSULA PAȘTELUI

Uneori, realitatea concuerează cu legendele

Primul contact cu statuile megalitice care au făcut celebritatea insulei l-am luat la Hanga-Roa, singura așezare din această fișie de uscat din Oceanul Pacific. Statuile se înalță la oarecare depărtare de case, pe o terasă numită **ahu**. Din păcate timpul și vânturile, foarte violente în această regiune, au lăsat urme ireparabile pe patru din cele cinci statui.

Terasa de piatră pe care se înalță idolii are o suprafață de circa 400 metri pătrați. Este una din cele trei **ahu-uri** care au mai rămas în insulă; odinioară erau mai bine de 200. Până mai acum câțiva ani răsturnate, statuile au fost ridicate, iar terasa reconstruită.

La mică depărtare de ele se mai află o terasă, mult mai mică, cu două sculpturi, dintre care una cu o pălărie de piatră roșie, numită **pucao**, în greutate de câteva tone. Odinioară, toate statuile aveau pălărie, dar acum aceasta e singura.

Tangata-manu —

omul-pasăre

La Hanga-Roa există câteva străzi neasfaltate, care urmează linia țărmului pe o lungime de 5-6 kilometri și fac legătura între aeroport și muntele cel mai apropiat. Strada principală se numește pompos: avenida Policarpo Toro, în amintirea celui dintâi chilian care a pus piciorul în insulă, acum mai bine de un secol. Se deosebește de celelalte străzi numai prin faptul că acolo se află primăria, școala și spitalul din orașel.

La Hanga Roa e o liniște ireală. Nu există mașini, motocicletele și nici chiar biciclete. Prin ferestrele deschise nu se revărsă acorduri zgomotoase de televizoare, pick-upuri sau tranzistoare. Nu se aud decât ciripit de păsărele și glasuri de copii.

Autoritățile mi-au pus la dispoziție un jeep vechi și, însoțit de un localnic, Arsenio Rapu, am plecat să vizitez insula. Pe o distanță de mulți kilometri, o cimpie întreruptă rareori de niște tufișuri. Pretutindeni, terase demolate cu statuile megalitice răsturnate cu fața la pământ și cu **pucao** alături de ele. Toate sînt îndreptate cu capul spre interiorul insulei.

Apoi, după o oră, am ajuns la poalele unuia din cei trei vulcani din insulă, numit Rano-Cao. Acolo se află străvechea așezare Orongo, din care au rămas numai niște peșteri pe jumătate năruite și câteva construcții de piatră alungite. Pe „ușile” grotelor se pot vedea pietrogroafe, iar pereții sînt acoperiți cu fresce.

Insularii celebrau la Orongo unul din cele mai enigmatice rituri ale lor, în cinstea păsării sacre manu-tara. În fiecare an, la sfîrșitul primăverii, spune o legendă, locuitorii se adunau la poalele vulcanului, unde se desfășura ceremonia alegerii candidaților la titlul de om-pasăre sau tangata-manu. Apoi toată lumea urca pe faleză. În fruntea procesiunii mergeau cei aleși, cu fața vopsită în negru și roșu și capul împodobiți cu pene de pasăre.

Fiecare candidat avea un ajutor, **Jopu-manu**. Misiunea acestora era de a ajunge înot pînă în insulița Motu-Nui, aflată la patru kilometri de Insula Paștelui. Acolo ajutoarele așteptau soseala primelor păsări manu-tara, care își făceau cuibul în insuliță. Uneori trebuiau să aștepte multă vreme. Dar cînd păsările soseau în sfîrșit, ajutoarele nu trebuiau să scape momentul depunerii primului ou. Ajutorul care găsea cel dintîi ou făcea imediat cale întoarsă și-l ducea căpeteniei sale care era decretată apoi tangata-manu.

Alesul trebuia să-și radă sprințe-

nele, să-și acopere corpul cu tatuaje sacre, după care devenea conducătorul populației din Insula Paștelui pe timp de un an.

Fabrica de statui

Un alt vulcan, Rano-Raracu — aflat la circa 20 kilometri de cel dintîi — este neîndoios unicul muzeu de artă a pietrei din lume. Sculptorii anonimi făceau acolo adevărate capodopere. Insularii numesc locul „fabrica de statui”. Pe versantele vulcanului sînt

era desprins din bloc, idolul era coborît pe pământ și numai acolo i se marcau ochii.

Contactul cu enigmaticii idoli ridică pînă azi sumedenie de întrebări. Ce s-a întimplat la un moment dat în insulă? Ce i-a silit pe artiști să-și abandoneze lucrările? De ce există un număr atît de mare de statui neterminate? Arsenio Rapu, care cunoaște perfect istoria insulei, mi-a răspuns la toate întrebările cu un suris enigmatic și mi-a povestit o legendă care se transmite din tată în fiu.

— Odată, de mult de tot, mi-a spus

Statuile megalitice care fac celebritatea insulei

acum răspindite nenumărate statui. Cea mai mică are trei metri înălțime, iar cea mai mare 22 metri. Fantastic! Da, acesta e primul cuvînt care vine invariabil pe buze vizitatorilor la vederea uriașelor statui tăiate într-un singur bloc de piatră.

Cele mai multe statui sînt îngropate pînă la jumătate, altele sînt înclinate. S-ar zice că o forță supranaturală le-a obligat să se oprească din drum, în timp ce o altă continuă să le împingă înainte. Unele dintre ele au încrămănit la marginea craterului vulcanic, altele au trecut peste el de parcă ar fi vrut să pornească spre ocean și, în fine, un alt grup pare hotărît să coboare panta.

Am măsurat unul din acești uriași și am constatat că torsul are 12 metri, iar capul 7 metri. Alături de un astfel de **Guliver de piatră**, un cavaler cu armura lui ar părea un liliputan.

Atelierul de statui în aer liber îi ajută pe specialiști să înțeleagă, fie și în linii mari, tehnica folosită de vechii sculptori. Pe țărmul abrupt se mai văd încă contururi abia schițate de idoli. Indeminarea sculptorilor e cu atît mai izbitoră cu cît ei n-aveau alte instrumente decît un simplu topor de șist sau obsidian. După ce alegeau un loc prielnic pe versantul muntelui și schițau contururile viitoarei statui, începeau prin a tăia fața, apoi laturile. Așa am văzut una din cele mai mari statui neterminate, cu o înălțime de 27 m. Apoi erau minuțios lucrate și șlefuite toate celelalte părți. După ce

el, cînd munca la statui era în toi, niște oameni aveau misiunea să ducă de mîncare sculptorilor în „atelierelor”. Într-o zi, în timp ce pescuiau, au zărit un pește cum nu mai văzuseră niciodată pînă atunci. După ce au izbutit să-l tragă, cu mari eforturi, pe țărm, l-au dus sculptorilor, iar aceștia au mers cu fantastica făptură la o vrăjitoare bătrînă care trăia în preajmă. Femeia a acceptat să le gătească peștele dar cu condiția să capete și dînsa o pîrtică din el. Cînd au primit bucatele, sculptorii au uitat de promisiunea lor. Atunci vrăjitoarea s-a mîniat, a rostit un blestem și totul a împietrit în jurul ei.

După care ghidul ne-a privit semnificativ, de parcă ar fi vrut să spună:

— Dacă vreți credeți, dacă nu, nu, dar asta-i legenda care circulă pe aici.

Legenda a reținut atenția specialiștilor din cauză că evocă o forță supranaturală. Dar despre ce fel de forță a putut fi vorba? O seamă de lucrări de specialitate menționează o calamitate naturală, altele niște boli care s-ar fi abatut asupra locuitorilor. Sociologii se întreabă dacă n-a fost cumva vorba de o sinucidere colectivă din motive mistice. După cum se avansează și ipoteza unui „război total” între două mari triburi: cel al „urechilor scurte” împotriva „urechilor lungi” care au populat odinioară insula. Dar toate acestea sînt, evident, numai ipoteze.

Așa cum n-a putut fi dezlegat nici misterul mijloacelor grație cărora insularii, care nu aveau nici un aparat

reportaj
reportaj reportaj
portaj reportaj repor
taj reportaj reportaj re
reportaj reportaj reportaj
ortaj reportaj reportaj repo
j reportaj reportaj reportaj
ortaj reportaj reportaj repor
aj reportaj reportaj reportaj r

de ridicat, au transportat blocuri de câteva tone. Căci piatra din care au fost durate statuile din insulă provine din regiunea Rano-Raracu. Or, unele terase se află la 20 de kilometri depărtare de vulcan. Cum au ajuns acolo uriașii de piatră? Cu ce mijloace au fost deplasați?

Mulți specialiști opinează că insularii s-au ajutat de trunchiuri de arbori pe care le virau sub statui. Oarecum asemănătoare este și părerea preotului Sebastian Englert, care și-a petrecut acolo o mare parte din viață și cunoștea bine istoria insulei. În lucrarea lui „Țara Jotu Matua”, el a descris astfel tehnica de transportare a statuiilor: „Se poate spune, a scris Englert, că insularii au utilizat pentru transportarea statuiilor țărni de lemn. După ce așezau statuile pe ele, le trăgeau cu ajutorul unor frînghii groase ca pe niște sîni”. Dar atît prima cît și cea de a doua ipoteză comportă o gravă lacună: pînă la venirea polinezienilor, în Insula Paștelui nu exista nici un arbore.

Și apoi mai există și o altă întrebare: de ce au durat insularii acești uriași? Despre asta nu se știe însă nimic.

Foarte bizar e și faptul că statuile sînt îndreptate cu fața către interiorul insulei și deci cu spatele spre ocean. Numai pe o terasă, aflată la cîteva kilometri de

vulcanul Rano-Raracu, există șapte statui care privesc spre ocean. Ele fi simbolizează, spune o legendă, pe cei dintîi navigatori care au venit în insulă din vest.

Insularii împotriva

lui Thor Heyerdahl

De unde au venit, însă, cei dintîi locuitori ai insulei nu se știe nici acum. Am putut sta de vorbă cu mulți insulari și toți mi-au spus că strămoșii lor au venit din Tahiti sau dintr-o altă insulă polineziană. De altfel insularii de azi seamănă, într-adevăr, cu polinezienii; sînt înalți, bine făcuți, au pielea bronzată. Limba lor are multe cuvinte polineziene, iar tradițiile și obiceiurile au multe trăsături similare cu acelea ale populației din arhipelagul polinezian. Legendele par să confirme și ele aceste similitudini.

Una dintre ele desemnează pe căpetenia polineziană Jotu Matua ca strămoș al locuitorilor din Insula Paștelui. Jotu Matua ar fi stăpînit o țară misterioasă numită Jiva. Răsturnat de la putere în timpul unui război, el a fost silit să fugă cu un pumn de supra-viețuitori spre răsărit, în căutarea unui adăpost. La capătul unei lungi odisei, exilații au ajuns lingă o insulă și au

A. Medvedenko

(continuare în pag. 11-4)

JAPONIA

Un caleidoscop amețitor

Cum nu mai aveam mult timp la dispoziție, insoțitorul meu a hotărât să-mi arate numai obiectivele cele mai ieșite din comun din Tokio și anume cel mai vechi pod, cea mai înaltă clădire, cea mai îngustă casă etc. Deși pe mine mă interesa în primul rând coloritul străzilor supraaglomerate cu mașini și oameni.

Tokio nu seamănă cu nici un oraș. În schimb are o particularitate care înrudește cartierele cele mai bogate și zgometoase din centru cu clădirile obișnuite de la periferie. Anume reclama comercială. S-ar zice că nicăieri în lume nu se face atita comerț. Străzile sînt pline de firme, anunțuri și embleme, steaguri, imagini ingenioase de mărfuri și al-

general japonezii poartă costume europene, care sînt mai comode, mai simple și mai ieftine. Iar în materie de vestimentație feminină se dă aceeași bătălie între mini, midi și maxi. De altfel, fetele japoneze preferă evident mini. Pe acest fundal pot fi văzute însă și chimonouri, lungi pînă la călcie și cu toate accesoriile specifice, care par puțin neobișnuite, dar cred că numai străinilor. Uneori se pot vedea mergînd cu pași mărunți femei în chimonouri multicolore, frumoase ca niște păpuși, coborîte parcă din vechi gravuri, discutînd cu prietene în fuste supermini. Cîte o dată, din spatele unei femei cu chimonono se ițește capul unui copil. Dar se întimplă ca și japoneze îmbrăcate

Aspect de pe Ginza, strada principală a capitalei nipone, unde forfota nu conținește nici ziua, nici noaptea.

te produse, și totul e atît de viu și multicolor prezentat spre a umbri marfa vecinului, încît m-am întrebant uimit cum se pot descurca locuitorii capitalei nipone într-un asemenea amalgam și cum știu ce și de unde să cumpere. Și apoi mai sînt și restaurantele, barurile, cafecele. De obicei sînt mici, chiar miniaturale, dar atît de multe, încît iar te întreb cum găsesc toate clienții și dacă ei sînt suficienți pentru ca întreprinderile respective să poată dacă nu să prospere, măcar să se descurce mulțumitor. De altfel statisticile arată că nu toate izbutesc și că în fiecare zi un număr de magazine sau restaurante dau faliment, dispar, se închid. Dar în locul lor apar altele. Incît dacă din caleidoscopul reclamei dispăre într-o bună zi o părticică infimă, o mică pată multicoloră, ea e înlocuită imediat de alta. Cu o altă culoare, alte hieroglife, dar cine observă oare diferența?

Pestriță e și lumea de pe stradă, amalgam de Orient și Occident, de vechi și nou, de tradițional și modern. În

modern să-și poarte în spate copiii după vechiul obicei, așa cum le-au dus și mamele lor.

Incît ai ce vedea pe străzile din Tokio. Și de aceea și apăsam mereu pe declanșatorul aparatului fotografic. Dar tocmai cînd să fotografiez subiectul cel mai „palpant” aparatul s-a defectat. Și n-am mai putut realiza „fotocapodopera”.

— Nu te necăji, m-a liniștit insoțitorul. Sintem aproape de magazinul unui prieten al meu care o să ți-l repare.

Proprietarul magazinului, un om în vîrstă, scund și solid, cu fața rotundă și ochelari, s-a dovedit a fi cel mai vesel japonez din cîți întîlnisem pînă atunci. Plin de optimism, vorbea și ridea într-una, bătîndu-mă la fiecare frază amical pe umăr și exclamînd: „Horosoi!”. Incît pînă la urmă mi-a părut bine că mi se defectase „Laika” și că băieții lui lucrau încet, căci în felul acesta puteam să stăm mai mult de vorbă. Era minunat, uimitor, ba chiar un miracol, că după ce străbătusem ju-

mătate de lume de la Moscova la Tokio, o întimplare fericită mă adusese tocmai în magazinul lui...

În cele din urmă aparatul a fost reparat și dotat cu o casetă nouă. Cînd am întrebant cît mă costă, Nakazima — san, cum se numea amabilul meu interlocutor, a sărit pur și simplu în sus de indignare. Mi-a spus că pentru el o cunoștință plăcută valorează mai mult decît banii și că e fericit că mi-a putut face un mic serviciu. Apoi a deschis aparatul și a început să-mi spună cum trebuie să-l folosesc dacă vreau într-adevăr să fac fotografii bune. Cum să fotografiez cînd e soare și cînd plouă, dimineața și în amurg, în pădure și la mare...

— Dar dacă vreau să fotografiez aici? l-am întrebant.

— Aici? Diafragma cinci-șase, expunerea 30.

M-am dat un pas înapoi, am aranjat aparatul cum mi-a spus extrem de îndatoritorul meu interlocutor și am îndreptat obiectivul spre el.

După care am pornit spre celebra Ginza, principala arteră comercială a capitalei nipone, tot timpul animată și fastuoasă, rivalizînd cu Broadway-ul în materie de publicitate luminoasă multicoloră. Pe Ginza unde se află cele mai mari magazine, cele mai scumpe mărfuri, cele mai bune restaurante și cabarete, cele mai luxoase femei. Pe faimoasa Ginza pe care dacă n-o vizitezi nu te crede nimeni că ai fost la Tokio.

Se insera. Pe stradă se scurgeau suvoaie de mașini în luciul cărora dansau ghirlande de lumină, turiști gălăgioși, oameni care se duceau după cumpărături, se plimbau, căutau un spectacol sau alte distracții ori pur și simplu umblau fără nici o țintă. Pe această arteră se pot vedea multe chimonouri somptuoase care și confirmă inegalabila eleganță în variata gamă de toalete de seară în veșnică schimbare.

Ai impresia că privești o infinită expoziție itinerantă de haine și podoabe, produse cosmetice și izbînzii în viață, capricii rafinate sau ieftine, îmbrăcare și pretenții deplasate. Și toate acestea într-un ritm amețitor, într-o mare tensiune...

— Toți se grăbesc, toți caută, a observat insoțitorul meu dorînd parcă să-mi confirme părerea. Unii — valori spirituale, alții odihnă, iar mulți numai vîltoarea distracțiilor.

I. Filonovici

ELVEȚIA

Ce nu au și ce au cele 25 de cantoane

„De 25 de ori Elveția” și-a intitulat un publicist elvețian un recent volum despre țara lui, probabil pentru a sublinia chiar din titlu una din caracteristicile definitorii ale acestui stat federal care reunește, în micu-i teritoriu de 41 238 kilometri pătrați, mai bine de șase milioane de locuitori. De 25 de ori Elveția înseamnă cele 25 de cantoane, fiecare cu propria-i constituție, legi, parlament și guvern propriu. Dar Elveția se mai împarte și în trei zone lingvistice: germană (19 cantoane), franceză (5 cantoane) și italiană (1 canton); 74 la sută din locuitorii vorbesc germana, 20 la sută franceza, 4 la sută italiana și 1 la sută retoromana. În sfîrșit, Elveția este eterogenă și în materie de religie: 52,8 la sută din locuitori sînt protestanți, iar 46 la sută catolici. Și totuși Elveția, care a debrîns de secole — cum ni s-a spus în diverse discuții — „mecanismul reglementă-

rii conflictelor”, asigură, fără nici un fel de dificultate „egalitatea în drepturi, dezvoltarea uniformă și coexistența” celor trei comunități: germană, franceză și italiană.

Un alt „fenomen” — la fel de uimitor — este și împrejurarea că, aproape totalmente lipsită de materii prime și deci dependentă de piețele externe, Elveția și-a făurit o industrie foarte dezvoltată și unul din cele mai mari imperii financiare din lume.

Țara este extrem de pitorească în diversitatea ei: tradiționalele căsuțe de lemn, cu mușcate roșii pe pervazele ferestrelor pătrate și acoperișuri de țiglă și ardezie din Elveția francofonă, se îmbină cu arhitectura arcuită a stilului italian, cu poduri medievale și piețe acoperite. Și toate se păstrează curate și îngrijite pentru că Elveția este o țară a „combustibilului alb”. Într-adevăr, ea nu are deloc petrol sau cărbuni, cu alte cuvinte „combustibil negru”, dar energia riurilor, ghetarilor, lacurilor alpine transformată în energie electrică alimentează o pădure de uzine care nu sînt zgometoase și nu scot fum sau zgură.

Mai bine de un sfert din teritoriul Elveției este acoperit de ghetari, stînci și podișuri de piatră, total impracticabile pentru agricultură. Incît pămîntul ei nu poate furniza decît jumătate din produsele alimentare necesare. Elveția nu are nici zăcăminte de minereuri iar riurile, deși în număr mare, sînt vijelioase, încît numai Rinul este navigabil — și asta pe o mică porțiune.

Ce are însă Elveția? O industrie foarte dezvoltată și o valută sigură, cu o acoperire în aur de aproape sută la sută. Prin producția pe cap de locuitor Elveția se situează pe locul doi în Europa occidentală (după Suedia).

În această țară mică se află unele din cele mai mari trusturi industriale din vestul Europei: „Brown-Bovery” (electrotehnică și construcție de mașini), „Ciba-Geiger” și „Sandoz” (chimie), „Hoffman-Laroche” (cel mai mare concern chimic și una din cele mai mari firme farmaceutice din lume), „Nestle” (produse alimentare) etc. Elveția este unul din principalii furnizori de mașini și utilaje de bună calitate chiar pentru țările cu industrie dezvoltată: peste o cincime din importul american de mașini-unelte, circa a șaptea parte din cel vest-german și aproximativ a opta parte din cel englez provin din Elveția.

Am vizitat Institutul de fizică tehnică din Zürich, unde există laboratoare care rezolvă extrem de complicate probleme științifice pentru industrie. Rectorul institutului ne-a arătat un laborator unde se elaborează modelul unor ceasuri de mîna cu cuarț — ceasurile secolului XXI. Un alt laborator — de bioelectronică — studiază, în colaborare cu institutul farmaceutic din Zürich, influența impulsurilor electrice asupra animalelor și realizează aparatura necesară.

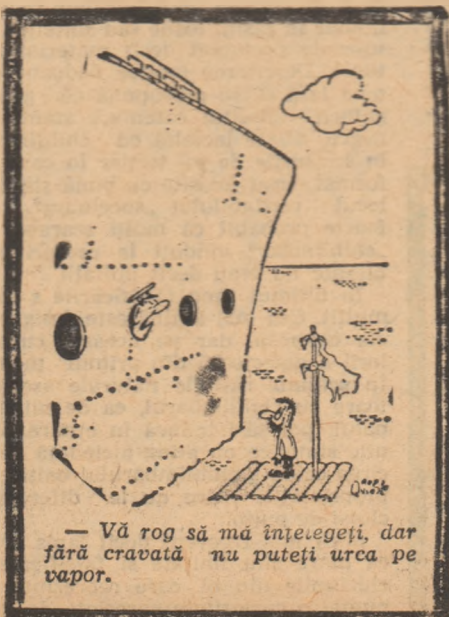
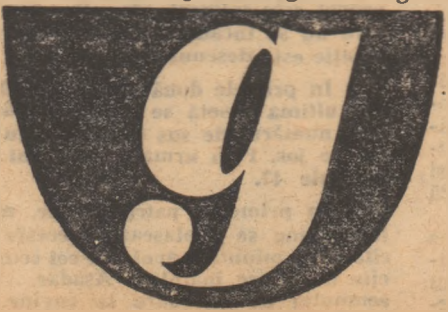
Alte importante articole de export ale Elveției sînt produsele chimice și farmaceutice și, în fine, ceasurile, una din cele mai vechi ramuri economice ale țării.

Pe Bankhofstrasse din Zürich — City-ul elvețian — se află evident multe bănci, cu clădiri înalte, solide, ornate cu statui. Seifurile băncilor elvețiene adăpostesc valori de peste 50 miliarde de franci, adică de 8 ori bugetul anual al țării. În Elveția există circa 4 500 de bănci, adică o bancă la 1 300 de locuitori.

Cum a luat naștere acest capital bancar, atît de important pentru o țară atît de mică? Există cîteva versiuni. După una din ele, primele capitaluri importante au fost aduse în Elveția încă în Evul Mediu de mercenarii care luptau în armatele regilor Prusiei și Angliei, Spaniei și celor două Sicilii, Statelor generale ale Olandei și ducilor de Savoia. Dar principala sursă de îmbogățire a burgheziei elvețiene au fost totuși dobînzile împrumuturilor pe care bancherii helvecici le acordau încă din vreme foarte depărtate conducătorilor marilor și micilor țări europene. Capitalul financiar modern a început să ia naștere în secolul XIX și mai ales XX. În perioada aceea, în Europa atît de zdruncinată de războaie și revoluții, Elveția, neutră din 1815, era scotită cel mai sigur refugiu, în care țările beligerante își puteau depune capitalurile disponibile. Dar și astăzi capitalurile străine încearcă să se salveze în Elveția de inflație, de instabilitatea valutară din țările lor, sau de impozite. Numai în 1971, de pildă, ca o consecință a agravării crizei valutare și a scăderii încrederii în dolar, în băncile elvețiene au intrat circa 2 500 milioane de dolari (dintre care 600 de milioane doar într-o singură dimineață din „săptămîna fierbinte” 30 aprilie — 5 mai).

N. Ratiiani

globul globul
globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul

— Vă rog să mă înțelegeți, dar fără cravată nu puteți urca pe vapor.

O dată cu venirea zilelor răcoroase, flotila de bărci începe să aibă mai puțină căutare.

SEMNELE TIMPULUI NOSTRU

Olimpiada — recordurile nesportive

În antichitate, războaiele dădeau înapoi în fața jocurilor olimpice. În secolul douăzeci ele au împiedicat de trei ori desfășurarea acestora. De aceea, începând din 1896 data primelor jocuri din epoca modernă, n-au putut avea loc decât șaisprezece întâlniri olimpice; cea de la München este a șaptesprezecea. Când vorbim de a douăzecea olimpiadă, avem în vedere a douăzecea perioadă de patru ani.

Dar câte s-au schimbat în acești șaptezeci și șase de ani. La jocurile olimpice din 1896 au participat în total... două sute optzeci și cinci de concurenți. La Ciudad de Mexico, în 1968, au fost șase mii optzeci și doi, iar acum, la München și mai mulți desigur, dar nu există încă date complete.

De la patruzeci de discipline sportive s-a ajuns la peste două sute iar de la câteva mii de spectatori la câteva sute de milioane de telespectatori — s-ar părea că nouă sute de milioane. Mijloacele la care s-a apelat pentru retransmiterea jocurilor au trecut prin amolarea lor pe acelea puse în joc pentru urmărirea debarcării primilor oameni pe suprafața Lunii.

Pentru a relata desfășurarea concursurilor s-au deplasat în capitala Bavariei 4000 de ziariști, 350 de fotografi și 200 de operatori de radio și televiziune, care ar putea alcătui numai prin ei populația unui orașel.

Spre a comunica imediat „informația”, așteptată cu atita nerăbdare — informația vizuală pentru T.V. și informația difuzată sau, mai exact în cod, a informației — jocurile olimpice de la München beneficiază de 3 ordina-toare, creiere ale unui imens sistem de 8000 kilometri de nervi care-și lansează concluziile spre 348 de televiziunare.

De altfel, un ziar din München a scris, și se pare pe bună dreptate, că adevăratul arbitru al jocurilor olimpice este electronica. Întrucât aceasta

posedă toate elementele care-l pot permite să judece infailibil desfășurarea probelor. Și, într-adevăr, în memoria ordinarilor de la actualile jocuri olimpice au fost introduse toate regulamentele tuturor probelor disputate. Iar pentru a controla rezultatele, printre cele 500 de milioane de date, în cele 31 de memorii au fost inserate „foarfeci” de performanțe începând de la care rezultatele sînt respinse. În felul acesta a fost exclus, de pildă, de la bun început riscul de a se anunța că finala de 100 metri a fost alergată în 11'3 sau că greutatea a fost aruncată la 25 de metri.

LA ÎNCEPUT FĂCEA DELICIOUSUL CAPRELOR

Licoarea neagră

Istoria cafelei a început pe întinderile arse de soare ale Etiopiei... Într-o zi, un cioban hălăduia cu turma-i de capre pe o pășune de munte. Animalele se mișcau alene adormind frunzele și lăstarii tineri. Deodată s-a petrecut cu ele un lucru ciudat. De unde pînă atunci fuseseră de un calm imperturbabil, pe neașteptate au început să toaie, să zburde prin poiene. A doua zi scena s-a repetat în același loc. Devenit atent păstorul a observat atunci cum caprele erau foarte bine dispuse după ce mincau din frunzele de un verde închis ale unui arbore cu fructe roșii, asemănătoare cu vișinele. Ulterior, fructul acestei plante și băutura care se prepară din el au fost numite cafea, după numele provinciei Kaffa din Etiopia.

În secolul XI arborele de cafea a început să se răspîndească și în Yemen, iar în secolul XVI în Arabia de Nord. Din care cauză fructul de cafea a fost numit și mocca, după numele portului yemenit prin care era exportat în diverse țări. Astăzi „mocca” denumește cele mai bune sorturi de cafea.

Dar marșul cafelei prin lume n-a fost de fel triumfal. Religia musulmană, de pildă, interzicea consumul cafelei și de aceea credincioșii musulmani din unele țări nu o beau nici acum. În Evul Mediu un celebru medic parizian a încercat să afle care din două presupuse otrăvuri ucide mai repede: cafeaua sau ceaiul. Și a făcut experiențe pe doi criminali condamnați la moarte. Pe unul l-a obli-

gat să consume zilnic cite trei cești de ceai, celuilalt i-a dat tot zilnic aceeași cantitate de cafea. Cel dintîi a trăit pînă la 70 de ani, al doilea pînă la 80. Doctorul, însă, care n-a băut nici una din cele două otrăvuri a murit la 62 de ani. În Rusia cafeaua a ajuns pe vremea lui Petru I căruia nu i-a fost ușor să-i oblige pe boieri să consume „blestemata otrăvă”.

Astăzi cafeaua este cultivată în circa cincizeci de țări din Asia, Africa și America Latină. Dar Brazilia dă jumătate din întreaga producție mondială de cafea boabe și datorează această performanță unui sergent care, cu riscul vieții, a adus din Guyana Franceză un arbore de cafea. Sergentul a dat într-adevăr dovadă de un curaj nemaipomenit dat fiind că scoaterea din Guyana a acestui arbore, ca și a celui de cauciuc, era pe vremea aceea pedepsită cu moartea. După două secole, patria viteazului ostaș avea să devină principala producătoare de cafea din lume.

Se știe că cafeaua conține o substanță tonifiantă cunoscută sub numele de cofeină. Prin prăjirea boabelor de cafea se mai obține și o mare cantitate de acid nicotinic, care este, de fapt, o vitamină din grupa B, foarte eficientă în apărarea organismului omenesc împotriva unor boli grave, cum ar fi pelagra. S-a observat că în zonele cu populația subnutrită din America de Sud unde, din această pricină ar trebui să

Lucioasele boabe... care înving pelagra

bintuie pelagra, boala aproape că nu este cunoscută. Explicația acestui paradox este marelui consum de acid nicotinic.

FALSURI

Și colecționarii se pot înșela

Povestea chihlimbarului, a lucrării și utilizării lui se leagă strins de istoria culturii și artei. Cel dintîi care a folosit chihlimbarul drept podoabă rituală a fost omul epocii de piatră. Vechii egipteni confecționau din chihlimbar amulete și-l scoteau o piatră prețioasă. Bijuterii din chihlimbar au fost găsite în mormintele etrusce din secolul VII î.e. n., iar despre giuvaergii greci și romani se știe că șlefuiau cu plăcere această „piatră prețioasă”. Cea mai mare măiestrie în prelucrarea ei a fost atinsă însă în Europa, în epoca Renașterii.

De fapt, adevărata „lapis ardens” a fost adesea înlocuită cu materiale asemănătoare, cum sînt: copalul și alte rășini naturale, sticla colorată și, mai recent, rășinile sintetice. Este cunoscută și inclavarea unor bucățele de chihlimbar în rășini fosile sau sintetice, mai ușor de prelucrat decît materialul natural. Descrierea multor podoabe egiptene lasă să se presupună că gedritul galben, glesitul cafeniu, stantienitul negru, aflate laolaltă cu chihlimbarul în straturile de sol terțiar în care s-au format, erau folosite cu bună știință în locul veritabilului „succinum”. Este foarte probabil că mulți scarabeii de „chihlimbar” vinduți la prețuri exorbitante nu erau decît imitații.

În ultimul timp falsificările s-au înmulțit. Cea mai ieftină este desigur sticla colorată, dar pe aceasta cunoscătorii o detectează din primul moment. În schimb, rășinile naturale asemănătoare cu chihlimbarul, ca de pildă copalul, pot să-i inducă în eroare. Rășinile sintetice nu ating niciodată strălucirea caldă a chihlimbarului baltic, deși proprietățile fizice nu le diferențiază cituși de puțin.

Mult mai frecvent decît lapis ardens ca atare sînt imitate și falsificate incluziunile din el, care reprezintă nu numai o curiozitate apreciată de colecționari, ci și un document prețios pen-

... varia ...
... varia varia va ...
... varia varia varia v ...
... varia varia varia varia v ...
... varia varia varia varia v ...
... varia varia varia varia v ...
... varia varia varia varia v ...

tru naturalist. Micile ființe „înghițite” cu 40 de milioane de ani în urmă de rășina viscoasă oferă paleontologilor un material de studiu unic. Pe lângă părți de plante, inclusiv lemn, este vorba de animale mici, îndeosebi musculițe, apoi păianjeni, miriapode, viermi, melci, dar și de pene de păsări și păr de mamifere. Scriitorii greci și romani au pomenit despre bucăți de chihlimbar care conțineau șopîrle, pești, broaște și șerpi. Acestea nu puteau fi decît falsuri, dat fiind că animalele mai mari nu se lipeau destul de tare de rășina viscoasă pentru a deveni în întregime prizonierele ei. Cel mult își pierdeau vreo lăbă sau coada. Începînd de prin secolul XVI s-a dezvoltat o adevărată industrie care se ocupa cu introducerea de broscuțe și peștișori în bucăți de chihlimbar. Astfel de piese pot fi văzute și acum în muzee.

PENTRU CLIPĂ DE RELAXARE

Jocuri

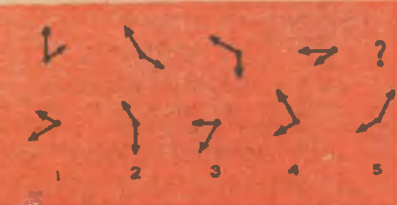
1) Care dintre cele cinci desene nu se potrivește în cadrul seriei?

2) Ce număr lipsește în ultima casetă?

3) Care dintre cele cinci desene numerotate poate înlocui semnul de întrebare?

RĂSPUNSURI

1) Desenele 1 și 4, 2 și 3 formează perechi, poziția lor diferă cu 180°, iar negrul este înlocuit de alb. Singurul care nu se încadrează în această combinație este desenul nr. 5.

2) În primele două grupuri, numărul din ultima casetă se obține împărțind la 2 numărul de sus și adăugîndu-l pe cel de jos. Prin urmare, numărul căutat este 47.

3) În primele patru desene, minutarul lung se deplasează succesiv cu cite cinci minute înapoi, iar cel scurt cu cite două ore înainte. Așadar, locul semnelor de întrebare se cuvine să-l ia desenul nr. 1.

— Dar sînt soacra mătușii lui !...

CASA PRIETENIEI ROMÂNNO-SOVIETICE — BUCUREȘTI

PROGRAMUL MANIFESTĂRIILOR
 în perioada 9—14 septembrie 1972

Simbătă 9 septembrie, ora 19 : Ciclul : „Estetica, arta și condiția umană” (Pe marginea lucrărilor Congresului internațional de la București). În dezbateri : „Umanismul, criteriu de valorificare a artei contemporane” ; „Arta și societatea” ; „Accesibilitatea și circulația valorilor spirituale” ; Participă : prof. univ. Marcel Breazu, membru al Academiei de științe sociale și politice, prof. univ. dr. Ileana Berlogea, dr. Ion Pascadi, șef de sector la Institutul de filozofie. Discuția va fi condusă de prof. univ. Edgar Papu. Urmează filmul documentar „Mirești în pastel” și un film artistic.

Luni 11 septembrie, ora 19 : Ciclul : „Marxism-leninismul — ideologie, știință, acțiune”. Lecția : „Aplicarea creatoare a marxism-leninismului la condițiile concrete ale României socialiste”. Va vorbi dr. Gheorghe Surpat, șef de sector la Institutul de studii istorice și social politice de pe lângă C.C. al P.C.R. Urmează filmul documentar „Orizont științific” și un film artistic.

Marți 12 septembrie, ora 19 : Ciclul : „Morală în sfera de competență a opiniei publice”. În dezbateri : „Nici muncă fără piine, nici piine fără muncă”. Va vorbi prof. univ. dr. Ion Șerbănescu. „Conlucrarea generațiilor și responsabilitatea socială”. Va vorbi conf. univ. dr. Constantin Păunescu. „Perfecționarea repartiției în spiritul echității socialiste”. Va vorbi conf. univ. dr. Otilia Dumitriu Popovici. Urmează filmul documentar „Virsta opțiunilor” și un film artistic.

Miercuri 13 septembrie, ora 19 : Ciclul : „Glasul României în coloclul problematich mondiale”. În dezbateri : „Participarea eficientă a României la diviziunea internațională a muncii”. Va vorbi Ion Vasile, director general adjunct al Institutului pentru studierea conjuncturii economice internaționale. „Vocația de pace a culturii românești”. Va vorbi prof. univ. George Dem. Loghin. Urmează filmul documentar „Africa '72 — Republica Arabă Egipt” și un film artistic.

Joi 14 septembrie, ora 19 : Ciclul : „Orizont științific sovietic”. Simpozion : „Etnografia sovietică și cercetarea culturii popoarelor”. Va vorbi dr. Ion Vlăduțiu, director adjunct al Institutului de etnografie și folclor. „Performanțele betatroanelor sovietice”. Va vorbi dr. ing. George Baci, șeful Laboratorului de betatroane al Institutului de fizică atomică. Urmează filmul documentar „Un an în spațiul cosmic artificial” și un film artistic.

Manifestările au loc în Grădina Casei prieteniei româno-sovietice, str. Batiștei nr. 14.
 În caz de timp nefavorabil manifestarea se amână.

O bogată gamă sortimentală de uniforme școlare pentru toate ciclurile și toate tablile vă oferă întreaga rețea a magazinelor de confecții din București și din țară.

Uriașii de piatră din Insula Paștelui

(Urmare din pag. a 4-a)

debarcat pe țărmul ei. Era Insula Paștelui. Dar etnograful norvegian Thor Heyerdahl, autorul volumelor **Kon-Tiki, Aku-Aku și Misterul Insulei Paștelui**, continuă să creadă că strămoșii insularilor provin din Peru sau dintr-o altă țară din America de Sud. De altfel, **Aku-Aku** a stîrnit mai degrabă nemulțumiri în insulă.

Cine are dreptate, specialistul norvegian sau insularii? Aceștia din urmă au de partea lor legende și tradiții foarte vechi, pe care le cultivă cu multă grijă. Între altele e vorba de sărbătoarea primăverii „Săptămîna Rapa Nui”, care reconstituie debarcarea celor dintii locuitori.

Un alt obicei specific este coros-ul, o serbare dată în cinstea unor oaspeți de seamă : oficialități sau simpli turiști. Coros-ul este condus de un inițiat în toate amănuntele ceremoniei, pe care o dirijează după toate regulile artei și tot el oferă participanților de băut. Am asistat și eu la o astfel de ceremonie. Într-o mare încăpere dansau vreo douăzeci de inși, împodobiți toți cu pene multicolore. Tinerii purtau o fișie de pinză prinsă în jurul șoldurilor, iar fetele slipuri. Un bărbat de vrea 40 de ani cînta la un instrument muzical foarte pitoresc : un uriaș dovleac gol pe care era fixată o piatră. Dovleacul era așezat pe pămînt, iar muzicantul lovea piatra cu piciorul, scoțînd din instrument niște sunete asurzitoare. Instrumentistul era flancat de doi tineri încălțați cu sandale cu talpă groasă de lemn care izbeau între ele, în același ritm, niște bete de bambus.

Dansatorii s-au aliniat față în față pe două rânduri, au înclinat capetele și apoi au început să sară într-un picior. Mai întii băieții, apoi fetele. După ce au repetat figura de cîteva ori s-au oprit. Cinci-șase minute mai tîrziu orchestra a prins iar să cînte, îmbogățită acum cu un acordeon și cu cîteva chitare. Melodia era tot mai veselă. Toți cei de față s-au așezat în cerc,

iar dansatorii au început să bată din mîini, mimînd un gen de dans cu castaniete. Localnicii au invitat la dans și pe oaspeți, între care mă numărăm și eu, formînd un cerc în mijlocul celui dintii. Dansul a durat cîteva minute și abia după aceea am aflat că era celebrul sau-sau, adus odinioară din Tahiti.

Evident, Insula Paștelui nu înseamnă totuși numai legende și statui megalitice. Ea are și probleme care preocupă acum în egală măsură tot continentul latino-american. Timp de decenii, guvernele care s-au succedat la putere în Chile s-au dezinteresat de această insulă. Numai după venirea în fruntea țării a președintelui Allende a fost elaborat un program pe termen lung privitor la dezvoltarea economică și la măsurile necesare pentru ocrotirea sănătății și dezvoltarea învățămîntului. Multe dintre ele au și fost realizate. A fost construit un hotel cu 120 de camere și o șosea de-a lungul țărmului, iar portul și aeroportul au fost modernizate. Acum avioanele care decolează de pe aeroportul din Santiago de Chile aterizează în insulă după patru ore. Imprejurare menită să contribuie la dezvoltarea turismului, întrucît între continent și insulă e o distanță de 4000 de kilometri. În cîrînd va începe să apară un cotidian în limba localnicilor.

Marea majoritate a insularilor își câștigă traiul din artizanat. Ei confecționează, din rocă vulcanică sau lemn copii ale faimoaselor statui, figurine reprezentînd „omul-pasăre”, „pasărea-fregată” și alte personaje legendare. Cererea mare de astfel de bibelouri i-a determinat pe mulți artizani să părăsească insula și să se stabilească la Santiago sau la Valparaíso, unde au înființat ateliere. Încît acum aceste suvenire se vind în toate orașele chiliene ceea ce a agravat, evident, situația artizanilor rămași în Insula Paștelui.

Insula nu are apă potabilă, întrucît în cuprinsul ei nu există riuri și nici lacuri ; numai pe fundul craterelor vulcanilor stinși s-au format un fel de lacuri cu un lichid verde-albăstrui. Pentru băut se utilizează mai ales apa de ploaie adunată cu ajutorul unor jgheaburi care converg spre niște rezervoare de piatră săpate în curțile locuitorilor.

— Un centimetru elastic pentru toate conformațiile ? Nu !

Un sistem modern de croială și construcție a confecțiilor bărbătești, cu patru categorii.

— Micul alfabet al confecțiilor ține seama de orice conformație a corpului.

A. Tipul slab. Grosime 42—54. Etichete galbene.

B. Tipul normal. Grosime 42—58. Etichete verzi.

C. Tipul plin. Grosime 46—58. Etichete albastre.

D. Tipul corpolent. Grosime 50—60. Etichete roșii.

- Noul sistem de croială și construcție a confecțiilor bărbătești oferă cumpărătorilor avantajul de a-și alege costume moderne, elegante, exact pe măsură.
- Confecțiile de gata A, B, C, sau D înseamnă economie de timp și de bani.
- Pentru eventuale retușări, călcare etc. — servicii gratuite.

UN PRODUS NOU
LANSAT DE CEL DE AL 6-lea TÎRG DE MOSTRE
Cămășile confecționate din țesătura „PANDORA”

- țesătură din fire poliester 100%
- rezistență sporită
- ușor lavabile
- neșfonabile
- nu se calcă
- culori moderne
- aspect plăcut, mătăsos
- guler și manșete cu inserție

PANDORA

Othello și eu

Othello! Othello în sus, Othello în jos! Toată lumea îl ridică în slăvi. Dar, mă rog, de ce? Ce merite ieșite din comun a avut? Mi-aduc aminte, cred că și dv., că i-a făcut un scandal nemaipomenit bietei Desdemona că și-a pierdut batista. Nu mai știu dacă era o batistă pe lege la nas sau un baticuț cu care să se leze la cap și apoi, chiar după spusele lui Othello, nici nu mai era nouă. Și, pentru un fleac, să-i faci Desdemonei ditamai scandalul. Nu pot să înțeleg cum acest maur bogat putea să fie așa de zgircit cu propria-i nevastă și să nu-i cumpere măcar o duzină de batiste fine.

Ca să mă dumiresc, totuși, de ce s-a purtat așa cu ea, am cercetat cazul mai atent. Mai întâi, m-am dus și am văzut filmul „Othello”, apoi am citit pe îndelele tragedia lui Shakespeare. Drept care, pot să vă spun că acest dramaturg a mințit. A făcut din țintar armăsar. Iar mie îmi zice că dacă Shakespeare ar fi aflat de întâmplarea mea, precis că ar fi scris un roman în nu știu câte volume.

Azi când cineva pierde o batistă, nu consideră că-i un motiv de supărare. Înțeleg, dacă Desdemona ar fi strânat un frigidier „Zil” un acordeon sau ar fi uitat pe undeva o haină de blană din Import. Othello ar fi avut motive să se supere pe ea. Dar pentru o batistă!? Valoarea lucrului pe care l-am pierdut eu, de pildă, e mult mai mare decât aceea a unei batiste. Și totuși n-am sugrumat și n-am izbit pumnalul în nimeni pentru asta.

Dar să vă spun ce mi s-a întâmplat. Era într-o zi de simbrătă; o dimineață frumoasă de vară. Tocmai ieșisem pe balcon ca să mă bucur de mîngierea razelor de soare cînd, văd? Pe balconul de alături stătea colănit la soare, în șezlong, Petea Mitrohin, un cunoscut de-al meu. Am fost de multe ori împreună la pescuit, nu o dată am jucat pasionante partide de șah și multe altele. În dimineața aceea, m-a izbit un amănunt din îmbrăcămintea lui. De aceea, cum l-am dat binețe, am intrat imediat înapoi în cameră, unde am întreat-o pe soție:

— Ascultă Klaudia, unde mi-e pijamaua?

— Care?

— Asta-i acum! I-am zis țifnos. Întrebi de parcă aș avea o duzină: pijamaua pe care mi-ai făcut-o cadou de ziua mea.

Era o pijama foarte frumoasă. Pantaloni erau albaștri iar bluza aceea dungi gri și albastre. Exact ca aceea a lui Petea. Dar despre asta nu i-am spus nimic Klaudiei.

Dînsa însăși mi-a replicat:

— Niciodată nu știu unde îți lași lucrurile, le arunci prin toate colțurile și eu trebuie să ți le adun!

Am dat, deci, s-o caut singur. Niciieri.

Apoi am auzit-o din nou:

— Vai, am uitat că ieri am scos rufele de la spălătorie. Caut-o în pachet. Înțeleg, mi-a venit la loc. Am desfă-

cut repede pachetul și am scotocit în grămada de rufe. Dar pijamaua mea — ioc!

Atunci Klaudia s-a apucat dînsa să caute, nu în deiește, bucată cu bucată. Dar nimic! În schimb a găsit un cearceaf străin cu o gaură de toată frumusețea.

— Treaba ta, l-am spus. Dar eu vreau să știu unde-i pijamaua mea. Și te rog să mi-o dai.

— Ia lasă-mă în pace! N-am timp acum pentru așa ceva, mi-a rețezat-o Klaudia și a întors spatele.

Dar nici eu nu m-am lăsat. Căci îmi amintisem de Shakespeare.

— Te întreb unde-i pijamaua? am început să zbirer ca scos din minți. Moarte și răzbunare!

— Ce te enervezi așa pentru un fleac, s-a mirat Klaudia. Ești bolnav de nervi sau ce-i cu tine?!

— Nevastă, să-mi dai pijamaua, pentru că altfel presimt o nenorocire, am continuat eu. Îndrăznești să mă minți? Te tai în bucăți!

Și fuga din nou pe balcon. Petea Mitrohin era tot acolo și pufoaie calm dintr-o țigară.

— Cerule sfînt, am țipat. De unde ai pijamaua asta?

Dar el mi-a șoptit:

— Secret. Ție, însă, îți spun fiindcă îmi ești prieten; mi-a făcut-o cadou iubita. În semn de dragoste, a ris el subțirel, cufundindu-se într-un nor albăstrui de fum de țigară.

Întors în cameră, am apostrofat-o pe Klaudia:

— Ești rea și mincinoasă ca un demon! Cui i-ai dat pijamaua?

Fără să dea nici cea mai mică atenție citatelor mele, dînsa m-a anunțat scurt:

— Trebuie să mă duc neapărat la spălătorie, cred că s-a pierdut acolo.

— Vin și eu, l-am zis repede; să ne interesăm împreună. Vreau să aflu adevărul.

Ajunși la spălătorie, i-am explicat fetei de acolo că în loc de pijamaua pe care o predasem la ei, am găsit un cearceaf străin și încă unul rupt.

Frumoasa de acolo cu o ureche asculta reclamația mea și cu alta — o melodie îndrăcită care se revărsa dintr-un tranzistor.

— Și de ce vă necăjiți!? Puneți-l un petec și păstrați-l pentru musafiri.

— Dar unde e pijamaua? am întregat-o eu.

— Ce legătură are pijamaua, a început să se enerveze frumoasa; văd că ați adus un cearceaf, nu o pijamauă. Ce mai doriți? Dacă nu sunteți mulțumiți, spălați-vă rufele acasă!

Klaudia i-a mai explicat atunci, încă o dată, că cearceaful nu e al nostru.

— Atunci de ce l-ați luat? Proprietarul lui cred că a înnebunit căutîndu-și cearceaful. Iar dv. l-ați luat de parcă așa s-ar fi convenit. Grozavi clienți avem, n-am ce zice!

Auzind asta, mi-am ieșit, însă, de-a binelea din fire.

— Fi-v-ar cearceaful să vă fie, i-am zbirer eu în față — mie să-mi dați înapoi pijamaua!

— Cum îți permiți? Bețivule! Chem miliția, a strigat ea.

De furie, fără să-mi dau seama ce spun, l-am reproșat soției:

— I-ai dat-o lui Petea Mitrohin! Și mă minți fără rușine!

Frumoasa de la spălătorie a auzit și atît i-a trebuit:

— Poftim! Și dați vina pe o întreprindere de stat! Vă rog să ne înapoiți imediat cearceaful, pînă nu-l dați și pe asta lui Petea nu știu cum!

— Dar cine are nevoie de zdreanța asta?! A început atunci să-i truzione gura nevastă-mi.

Între timp, clienții care se adunaseră în spatele nostru au prins să comenteze, să dea sfaturi, iar un bătrîn a zăchis:

— Toate femeile-s la fel! Pe același calapod. A mea mă scoțeste în fiecare seară prin buzunare și mă lasă lefter. Dar ce nu le trăneste prin cap! Și sfîntim, acum un alt exemplu. Auzi, să faci cadouri unui bărbat. Ce rușine!

Mal bine du-te acasă și scutur-o bine de tot, m-a sfătuit apoi pe mine.

Klava a sărit cu gura la el:

— Dumneata, ce te bagi? S-o scuturi pe nevasta dumitale!

Pînă la urmă, atrasă de țipetele din magazin, s-a lăsat și responsabilă, care s-a adresat Klaudiei:

— Dumneata ești tovarășa care ai dăruit cuiva un cearceaf pe care eu ni-l ceri nouă?

De astă dată am intervenit eu, ca un gentleman, alînd apărarea soției.

— De unde atîd mai scos-o și pe asta? Care femeie curată la minte s-ar gîndi să dăruiască iubitelui un cearceaf? Și încă unul cu o gaură. Mal bine spuneți ce-ati făcut cu pijamaua mea?

Nimeni nu mi-a înțelega nimic.

— Să înnebunesc și nu alta! a sărit ca arsă responsabilă. Sonia, închide tranzistorul! E vorba de cearceaf sau de o pijama? Și mai tăceți o dată, că altfel vă dau pe toți afară din magazin!

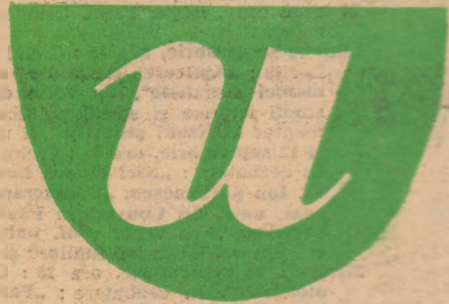
Clienții au tăcut milc, iar responsabilă, după ce s-a dumirit, ne-a spus:

— Puteați să vorbiți de la început

— E pentru dumneata...

• umor •
 r umor umor u,
 r umor umor umor u,
 umor umor umor umor u,
 ior umor umor umor u,
 umor umor umor umor u,
 nor umor umor umor um
 r umor umor umor umor u
 mor umor umor umor umc

clar. Faceți o reclamație în scris. Dacă o găsim, v-o trimitem acasă.

— Și dacă nu?

— Vă plătim jumătate din costul ei.

Asta nu-mi convenea de loc și începusem deja să protestez, dar tocmai atunci s-a anunțat pauza de prînz și a trebuit să ieșim din magazin. Cînd am venit acasă, la intrare patrula Tonea, soția lui Petea.

— A-a! a răcnit ea. Vrei să-mi strici casa? Vrei să-ți vesești capul lui bărbatu-meu? Spune, ce i-ai dăruit? Spune!

Le-am lăsat să se explice, iar eu m-am dus la Petea.

— Mișelule! Recunoști că te-ai întâlnit cu soția mea? Cum a ajuns pijamaua mea la tine?

Petea a rămas mut de uimire și, privind-mă cu ochi mari, a rostit:

— La început am crezut că m-ai întreat în glumă, dar văd că m-am înșelat. E pijamaua mea.

— Scoate cămașa! i-am poruncit.

A scos-o. M-am uitat la măsura ei. Era 50, iar eu purtam 54. Era o dovadă certă că nu Klaudia era vinovată, ci ticăloasa de spălătoreasă... Ea trebuia tăiată în bucăți. Ea și numai ea.

Deodată, din camera de alături s-au auzit niște țipete sfîșietoare. Am fugit cu Petea și le despărțim pe nevastă, fiindcă, oricum, chiar dacă am certat-o pe Klaudia, de lovit n-am lovit-o. Dar mite s-o sugrum! Și Petea la fel: îl mustrasem, dar nu fusesem brutal cu el. Deși motivul de supărare era mult mai serios decît acela al lui Othello. Pijamaua mea era nou-nouță, iar bluza — în dungi.

V-am povestit toate astea ca să vă dați seama ce meschini erau oamenii altădată. Făceau din țintar armăsar. N-aveau probleme importante, ca ale noastre.

Pijamaua n-am mai găsit-o, dar m-am ales cu un costum de schi. Nu știu al cui.

Elena Țugulieva

Nedumeriri

Într-un compartiment călătoreau doi englezi. Unul din ei curăța cite o banană, o presăra cu sare și o zvîrlea pe fereastră.

— Nu vă supărați, sir. dar de ce procedați așa?

— Nu-mi plac bananele sărate.

Soțul:

— Să știi că nu-mi place cum îți vine tunsă scurt!

Soția:

— Zău? Dar pe mine m-ai întreat dacă îmi place, cînd ai început să chelești?!

Un turist din Texas, pe care ghidul l-a condus la Turnul Eiffel, privește cu nedumerire în jur și exclamă:

— Sîntere aici pentru a opta oară dar constat că nu s-a schimbat nimic. Probabil că nu e nici urmă de petrol...

Grădina zoologică din Stockholm a primit o scrisoare cu următorul cuprins: „Aș dori să știu cum se recunosc cobrele regale?”

Răspunsul specialistului în șerpi a fost:

— Dacă după ce v-a mușcat trăiți mai mult de o jumătate de oră, înseamnă că nu e o cobră de regală.

(Din „Krokodil”)